

بسم الله الرحمن الرحيم

حوراء الانسیه: الگوی زن مقاومت در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی (با تأکید بر قدرت آفرینی نرم و عدالت‌خواهی جهانی)

استاد راهنما: خانم الناز جهان پور

الهام قاسمی^۱

عالیه رستمی^۲

چکیده

در عصر دیجیتال، زنان با چالش‌هایی همچون فشارهای روانی ناشی از شبکه‌های اجتماعی، نابرابری جنسیتی و بحران هویت مواجه هستند. در این شرایط، الگوهای مقاومتی مانند حوراء الانسیه، به عنوان نمادی از استقامت، عدالت‌خواهی و قدرت آفرینی نرم، اهمیت ویژه‌ای پیدا کرده است. این مقاله به روش توصیفی، با هدف بررسی شخصیت حوراء الانسیه پرداخته تا نقش الهام‌بخش او برای زنان در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی روشن شود. سوال اصلی عبارت است از اینکه، چگونه می‌توان از الگوی حوراء الانسیه در تقویت قدرت آفرینی نرم و عدالت‌خواهی جهانی در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی استفاده کرد؟ با بررسی ویژگی‌ها و نقش‌های این الگو در منابع دینی و تاریخی، راهکارهای عملی برای زنان در عرصه‌های خانواده، جامعه، فرهنگ، هنر و آموزش ارائه شد. نتایج بررسی نشان داد: ویژگی‌هایی مانند ایمان عمیق، صبر، استقامت و پرهیز از تجملات دنیوی می‌توانند زنان را طی مقاومت، در برابر چالش‌های مدرن و ترویج ارزش‌های انسانی یاری کنند.

واژگان کلیدی: زن مقاومت، دیجیتال، تمدن، قدرت نرم، عدالت.

^۱ . فارغ التحصیل سطح ۲ حضرت زینب کبری سلام الله علیها ارومیه
^۲ فارغ التحصیل سطح ۲ مدرسه علمیه تخصصی الزهرا علیها سلام میاندوآب

مقدمه

حوراء الانسیه این چهره‌ی تاریخی و اسطوره‌ی اسلام، نماد مقاومت، عدالت‌طلبی و قدرت معنوی است که با وجود محدودیت‌های زمان خود، الهام‌بخش نسل‌ها بود. این شخصیت که تجسم زن بهشتی در عین زمینی بودن است، نمونه‌ای از زنان را نشان می‌دهد که با حفظ ارزش‌های اخلاقی در برابر چالش‌های دنیوی ایستادگی کرده‌اند. زن مقاومت، زنی است که با تکیه بر ویژگی‌هایی نظیر، پایداری، عدالت‌خواهی و قدرت‌آفرینی نرم، در برابر مشکلات و نابرابری‌ها ایستادگی کرده و به تقویت بنیان‌های اخلاقی و فرهنگی جامعه کمک می‌کند. در جهانی که فناوری دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی، الگوهای فرهنگی و اجتماعی را تغییر داده‌اند، زنان با چالش‌هایی مانند فشار روانی ناشی از شبکه‌های اجتماعی، نابرابری جنسیتی در دسترسی به منابع دیجیتال، تبعیض در محیط‌های کاری و بحران هویت فضای مجازی مواجه‌اند. در چنین شرایطی، مطالعه شخصیت‌هایی مانند حوراء الانسیه، نقشی کلیدی در مقاومت علیه ظلم و بی‌عدالتی دارد. حوراء الانسیه با استفاده از ایمان، دانش و حکمتش، الگویی از زنان فعال، آگاه و مقاوم ارائه کرد که نه تنها نمادی از استقامت است، بلکه نیرویی مؤثر در دگرگونی و اصلاح جامعه نیز شناخته می‌شد. این ویژگی‌ها در تمدن نوین اسلامی، جامعه‌ای که ارزش‌های اسلامی را با نیازهای دنیای مدرن ترکیب می‌کند، اهمیت بیشتری یافته‌اند. این تمدن به دنبال تعادل میان پیشرفت‌های علمی و فناوری، حفظ اصول اخلاقی و معنوی است. در این چارچوب، نقش زنان همانند عناصر کلیدی در انتقال ارزش‌ها و تقویت بنیان‌های خانواده و جامعه، بسیار پررنگ است. حوراء الانسیه می‌تواند در شکل‌گیری این تمدن نقش ایفا کند. زیرا ویژگی‌هایی مانند مقاومت، عدالت‌خواهی و قدرت‌آفرینی نرم، همسو با اهداف تمدن نوین اسلامی هستند. امروزه زنان مسلمان، با الهام از الگوهایی چون حوراء الانسیه، می‌توانند نقشی اساسی در شکل‌دهی به فرهنگ جهانی، ارتقای ارزش‌های انسانی و تحقق عدالت جهانی ایفا کنند. مقاله حاضر، به بررسی شخصیت حوراء الانسیه به عنوان الگویی از زن مقاومتی می‌پردازد و تلاش می‌کند از این الگو، راهکارهای عملی برای زنان در عصر دیجیتال را استخراج کند. از این رو سوال مقابل پیش می‌آید: چگونه می‌توان از الگوی مقاومتی حوراء الانسیه، در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی، برای تقویت قدرت‌آفرینی نرم و عدالت‌خواهی جهانی استفاده کرد؟ این پژوهش با ارائه‌ی راهکارهایی، می‌تواند به زنان در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی یاری کند، تا همچون نیرویی مؤثر و الهام‌بخش، در عصر حاضر ظهور

کنند. اینجا، دو فرضیه اصلی مطرح شده است: اول، الگوی حوراء الانسیه، چارچوبی برای تقویت قدرت‌آفرینی نرم در جامعه مدرن باشد؛ دوم، ارزش‌های اخلاقی و معنوی او می‌تواند در حل بحران هویت و تضعیف ارزش‌ها در فضای دیجیتال نقش داشته باشد. برای آزمودن این فرضیه‌ها از روش توصیفی استفاده می‌شود.

پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که مطالعات متعددی در زمینه نقش زنان در تمدن‌سازی اسلامی در عصر دیجیتال انجام شده است. از جمله:

مریم شاه‌چراغیان در پایان‌نامه‌ی «طراحی الگوی زن مسلمان ایرانی (۱۳۹۱)»، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، سیمای زن مسلمان ایرانی، ابتدا در ابعاد فردی نظیر توحید، تعقل، مطالعه و رعایت پوشش و سپس در سطح، خانوادگی و اجتماعی همچون نقش‌های دختری، همسری و مادری را بررسی کرده است.

مقداد تابش در کتاب «انسیه حوراء؛ سلوک محمدی فاطمه زهرا سلام الله علیها به ضمیمه تحلیلی آداب فرزندانآوری (۱۳۹۴)»، به بررسی تاریخی و معنوی زندگی حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها پرداخته و راهکارهایی برای زندگی در عصر معاصر ارائه داده است.

نادر کاظمی ورمه و همکاران در کتاب «نقش بانوان در تمدن‌سازی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب (۱۴۰۲)»، پنج حیطه اصلی نقش‌آفرینی بانوان شامل علم و اندیشه، معنویت، سبک زندگی، اقتصاد و تربیت اسلامی را شناسایی کرده‌اند.

مقالات مختلفی نیز به بررسی نقش بانوان در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی پرداخته‌اند، از جمله: اکرم مهرابی و همکاران در مقاله‌ی «نقش بانوان در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی با تأکید بر سیره حضرت زهراء سلام الله علیها (۱۴۰۳)»، بالا بودن سطح معنوی و علمی بانوان را ضرورت اصلی در ایجاد تمدن نوین عنوان کرده‌اند.

نسیم تیموری و همکاران در مقاله‌ی «الگوی سوم زن مسلمان؛ راه‌حلی برای حل تعارض احساسات زنانه با رسالت مادری (۱۴۰۳)»، الگویی پویا برای حل تعارض بین احساسات زنانه و رسالت مادری ارائه داده‌اند.

معصومه محمودی نسب در مقاله‌ی «نقش بانوان در ایجاد تمدن نوین اسلامی با تأکید بر قرآن کریم و منویات مقام معظم رهبری (۱۴۰۰)»، نقش محوری بانوان در ایجاد تمدن اسلامی را با تأکید بر قرآن و بیانات مقام معظم رهبری بررسی کرده است.

با این حال، تاکنون مقاله‌ای با عنوان «حوراء الانسیه: الگوی زن مقاومتی در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی (با تأکید بر قدرت‌آفرینی نرم و عدالت‌خواهی جهانی)» نوشته نشده است. این مقاله با

تمرکز بر نقش زنان در عصر دیجیتال و استفاده از ابزارهای قدرت‌آفرینی نرم، به‌دنبال ارائه الگویی نوین برای زنان مقاومتی است که در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و فرهنگی می‌توانند نقشی محوری در ایجاد عدالت‌خواهی جهانی ایفا کنند.

مفهوم شناسی

در این قسمت به بررسی آن قبیل از مفاهیمی می‌پردازیم که در عنوان به‌چشم می‌خورد و نیازمند توضیحات بیشتری است.

الف - حوراء الانسیه

کلمه حور «حور» جمع «حوراء» است و در لغت به‌معنای زیبایی، سیاهی و سفیدی چشم اشاره شده‌است. قرآن کریم طی آیات مرتبط با بهشت، به زیبایی چشمان حوریان اشاره کرده است. این تأکید به این دلیل است که چشم‌ها، مهم‌ترین عنصر زیبایی انسان هستند و از طریق آن‌ها حالات روحی و عاطفی فرد نیز آشکار می‌شود. در مقابل برخی مفسران، کلمه حور را به‌معنای سفیدی تمام اندام تفسیر کرده‌اند که این نیز نشان‌دهنده زیبایی کامل و نهایی است (بی‌نا، ۱۳۹۵، ص ۲۷۴۷). در اسلام در مورد حضرت زهرا سلام الله علیها احادیث، روایات و آیات فراوانی نقل شده‌است. پیامبر صل الله علیه و آل وسلم می‌فرماید: «فاطمه حوراء انسیه؛ فاذا اشتقت الی الجنة شممت رائحه فاطمه علیها السلام؛ فاطمه بانوی بهشتی است که به صورت انسان روی زمین در آمد، هرگاه مشتاق بهشت می‌گردم و بوی خوش وجود فاطمه را می‌بویم» (عبدعلی، حویزی و دیگران، ۱۳۹۰، ج ۳، ص ۱۱۹).

ب - تمدن نوین اسلامی

در فرهنگ لغت دهخدا، تمدن از مصدر تَمَدَّن به‌معنی شهرنشین شدن است (دهخدا، ۱۳۷۷، ج ۴، ص ۶۱۰۹). در اصطلاح تمدن به‌مجموعه دستاوردها و اندوخته‌های مادی و معنوی بشر اشاره می‌کند. از زمانیکه انسان به‌سمت رشد و تعالی حرکت کرده است، به نیازهای جسمانی و معنوی خود دست یافته است (کاشفی، ۱۳۹۶، ص ۴۳).

نوین در لغت به‌معنای نو، تازه، جدید بکار رفته است (معین، ۱۳۸۷، ص ۱۱۷). در فرهنگ لغت عمید نیز به‌همین معنا بکار رفته است (عمید، ۱۳۶۳، ج ۲، ص ۱۹۲۷).

کلمه‌ی اسلامی در فرهنگ لغت، به‌معنی معتدینی که در عمل به دین اسلام بسیار کوشاست و سعی در رعایت جزئی‌ترین مسائل دینی دارد (انوری، ۱۳۸۶، ج ۱، ص ۴۰۸).

تمدن نوین اسلامی: این اصطلاح که توسط مقام معظم رهبری مطرح شده‌است در واقع به معنای احیای تمدن اسلامی است که با وقوع انقلاب اسلامی ایران امید به تحقق آن افزایش یافته است. بدین

ترتیب، تمدن نوین اسلامی عبارت است از احیای عزت و کرامت انسان مسلمان، با برخورداری از دستاوردهای علمی و تکنولوژی (حسن، تلاشان، ۱۳۹۹، ص ۴).

ج- قدرت آفرینی نرم

قدرت در لغت، به معنای توانایی، تمکن، سلطنت بکار رفته است (دهخدا، جلد ۴۲، صفحه ۲۵۶). نرم مقابل سخت و خشن، به معنای ملایم، آرام، بدون خشونت بکار رفته است. در اصطلاح ادبی: کلام لطیف و غیرتهاجمی است و در امور اجتماعی: به روش‌های غیرمستقیم تأثیرگذاری گفته می‌شود (دهخدا، ۱۳۷۷، جلد ۴۷، صفحه ۳۰۴).

در اصطلاح قدرت آفرینی نرم، به توانایی یک کشور برای تأثیرگذاری غیرمستقیم بر رفتار یا ترجیحات دیگران از طریق ابزارهای فرهنگی، ایدئولوژیکی، یا ارزش‌های سیاسی اشاره دارد. قدرت نرم بر جذابیت و اقناع استوار است و به جای استفاده از زور یا اجبار، دیگران را به پیروی از اهداف خود ترغیب می‌کند (شجایی، ۱۴۰۲).

د- عدالت خواهی

عدالت از ماده‌ی عدل، به معنی مساوات بکار رفته است. در قرآن کریم، بعضی جاها عدل معنای برابری می‌دهد، نظیر آنجا که می‌فرماید: «تُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ» با این همه کافران برای پروردگارشان هم‌تا قرار می‌دهند» (انعام/ ۱، بی‌نا، ۱۳۸۰). عدالت‌خواهی شامل دو جنبه عدالت فردی و اجتماعی می‌باشد. در عدالت فردی، بر رفتار درست و منصفانه افراد تأکید می‌شود و عدالت اجتماعی، تلاش برای برقراری تساوی در استفاده از منابع و فرصت‌ها در جامعه است (علی، خامنه‌ای، ۱۳۹۹).

۱- مبانی معرفتی ایمانی

در عصر دیجیتال، زنان با چالش‌های متعددی از جمله ضعف معنوی، تضعیف اخلاق، تبعیض، بحران اعتماد به نفس و فرسایش ارزش‌های اسلامی مواجه هستند. در این شرایط، الگوهایی که بتوانند راهگشای زنان برای غلبه بر این مشکلات باشند، اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کنند (مریم، صانع‌پور، ۱۳۹۰، ص ۱۱۵-۱۱۷). حوراء الانسیه به عنوان الگویی از مقاومت معنوی و اخلاقی، با عدالت‌خواهی و پایبندی به ارزش‌ها، نمونه‌ای برای زنان امروز است. او قدرت آفرینی نرم را از طریق ایمان عمیق و مقاومت در برابر فشارها به نمایش گذاشت (حسین، حسینی‌قمی، ۱۳۹۲، ص ۲۹۶). از جمله این ویژگی‌ها عبارت است:

۱-۱- ایمان عمیق و سرسختی در برابر فشارها

در برهه‌های حساس (حلیمه، حیدری، ۱۴۰۳)، و از سوی دیگر با بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیجیتال برای شبکه‌سازی جهانی، الگویی پویا از زن مسلمان انقلابی را ترسیم می‌کند که قادر است در مواجهه با چالش‌هایی چون جنگ نرم و تهاجم فرهنگی، با تکیه بر قدرت نرم برآمده از ارزش‌های اسلامی، گفتمان مقاومت و عدالت را در سطح بین‌المللی بسط دهد (مجتبی، طالبی، ۱۴۰۲).

نتیجه‌گیری

این مقاله به روش توصیفی، با هدف بازخوانی شخصیت حوراء الانسیه؛ به عنوان الگوی زن مقاومت در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی می‌پردازد، تا از این الگو برای تقویت قدرت‌آفرینی نرم و عدالت‌خواهی جهانی در عصر دیجیتال استفاده کند. امروزه، زنان با چالش‌های متعددی از جمله فشارهای روانی شبکه‌های اجتماعی، نابرابری جنسیتی، تهدیدات فرهنگی و بحران هویت مواجه هستند. این چالش‌ها نیازمند تقویت بنیان‌های معنوی، اخلاقی و اجتماعی است. در چنین شرایطی، الگوهایی مانند حوراء الانسیه که نمادی از استقامت، عدالت‌خواهی و قدرت‌آفرینی نرم هستند، می‌توانند به زنان کمک کنند، تا در برابر فشارهای عصر دیجیتال مقاومت کرده و نقش مؤثری در شکل‌دهی به فرهنگ جهانی و ارتقای ارزش‌های انسانی ایفا نمایند. از این رو سوال مقابل پیش می‌آید؛ چگونه می‌توان از الگوی حوراء الانسیه در تقویت قدرت‌آفرینی نرم و عدالت‌خواهی جهانی در عصر دیجیتال و تمدن نوین اسلامی استفاده کرد؟ حوراء الانسیه به‌عنوان نمادی از استقامت، عدالت‌خواهی و قدرت‌آفرینی نرم، الگویی الهام‌بخش برای زنان معاصر به شمار می‌آید. بررسی مبانی معرفتی نشان داد که ایمان عمیق، استقامت در عبادت و جهاد نفس، توانایی زنان را در مدیریت فشارهای فرهنگی و رسانه‌ای افزایش داده و آن‌ها را به کنشگرانی فعال در عرصه عدالت‌خواهی جهانی بدل می‌سازد. در حوزه خانوادگی-فرهنگی نیز روشن شد که «پرورش روحیه ایثار در خانه» و «خانواده پایدار و مقاوم» از عناصر کلیدی در بازتولید هویت اسلامی و تقویت بنیان اجتماعی تمدن نوین اسلامی هستند. افزون بر این، در بعد فرهنگی-تربیتی، ترویج شعر و فرهنگ مهربانی در کنار آموزش دینی و ارتقای سواد رسانه‌ای می‌تواند ظرفیت زنان مسلمان را برای ایجاد گفتمان جهانی عدالت‌محور افزایش دهد. بدین ترتیب، حوراء الانسیه الگویی است که نه تنها در سطح فردی با پرهیز از تجملات، صبر و صداقت، بلکه در سطح خانوادگی با ایفای نقش مادری مسئولیت‌پذیر و همسری وفادار و نیز در سطح اجتماعی و فرهنگی با ترویج ارزش‌های انسانی، می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی باشد. پیشنهاد می‌شود زنان مسلمان با الهام از این الگو، از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی برای تبلیغ ارزش‌های

اخلاقی و مذهبی استفاده کنند، تولید محتوای الهام‌بخش و پلتفرم‌های آموزشی را گسترش دهند و با مدیریت هوشمندانه هویت دیجیتال، نقش‌آفرینی مؤثرتری در جامعه داشته باشند. همچنین بهره‌گیری از ابزارهای نوین مانند تدوین بازی‌های دیجیتال آموزشی و تقویت فرهنگ مهربانی، می‌تواند ابزاری کارآمد برای تحکیم گفتمان عدالت‌خواهی جهانی باشد.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

کتب فارسی

- ۱- احسانی، محمد، (۱۳۷۸)، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، قم: مرکز پژوهش‌های صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، قم: دفتر عقل.
- ۲- انوری، محسن، (۱۳۸۶)، فرهنگ بزرگ سخن، تهران انتشارات سخن، چاپ پنجم.
- ۳- بابایی طلائی، محمد باقر، (۱۳۸۴)، بی‌تا، مبانی استراتژی فرهنگی از دیدگاه حضرت علی علیه السلام، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- ۴- بی‌نا، (۱۳۹۵)، دائرة المعارف طهور: ادب و اخلاق، مؤسسه فرهنگی هنری جام طهور.
- ۵- _____، دائرة المعارف طهور: اصول عقاید، واحد تحقیقات مؤسسه فرهنگی هنری جام طهور، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه.
- ۶- ترمذی، محمد بن عیسی، (۱۳۴۶)، السنن، بیروت: ددارالفکر.
- ۷- حسینی‌قمی، حسین، (۱۳۹۲)، وعده‌های الهی به صابران ۲: رهایی از شیطان، نشر عطش.
- ۸- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، قم: مؤسسه آل‌البیت، ۱۳۶۷ ش.
- حکیمی، محمدرضا، (۱۳۷۹ ش)، الحیاء، ج ۳، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- جوادی آملی، عبدالله، زن در آئینه جمال و جلال، قم: اسراء، ۱۳۸۵.
- ۹- حمد دقس، فواد، (۱۳۸۹)، آشنایی با زنان قرآنی، تهران: نشر مشعر.
- ۱۰- حویزی، عبدالعلی، موسوی خراسانی، حسن، عقیقی‌بخشایشی، عبدالرحیم، (۱۳۹۰)، نور الثقلین، ج ۳، نوید اسلام، موسسه انتشاراتی کتاب عقیق.
- ۱۱- خامنه‌ای، علی، (۱۳۹۹)، شبکه تحلیلی‌نخبگان، «عدالت‌خواهی حقیقی» کمک به تحقیق حکمرانی اسلامی» است، <https://farsi.khamenei.ir>

- ۱۲- خویی، جواهر، (۱۳۶۱)، مکنون و لایالی مخزونه، مطالعات فرهنگ و تمدن شیعه.
- ۱۳- روضاتی، احمد، (۱۳۹۹)، نسخه‌های خطی علامه سید محمد روضاتی دفتر اول، قم، اعلام التقی.
- ۱۴- دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷)، لغت‌نامه دهخدا، روزنه، چاپ ۲، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۵- شیخ مفید، محمد بن محمد نعمان، الارشاد، ج ۱، قم: انتشارات اسلامی، ۱۳۶۸ ش.
- ۱۶- صافی گلپایگانی، لطف‌الله، منتظری، محمدصادق، کریمی، احمد (۱۳۹۳)، نگاه آفتاب: سیمای امام حسین علیه السلام در احادیث پیامبر صلی الله علیه و آل وسلمه، قم.
- ۱۷- صدوق، محمد بن علی، (۱۳۶۳)، علل الشرایع، قم: مکتبه دآوری.
- ۱۸- طباطبایی، سید محمدحسین، (۱۳۷۵). المیزان فی تفسیر القرآن. قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- ۱۹- طبرسی، فضل بن حسن، مجمع‌البیان فی تفسیر القرآن، تهران: ناصر خسرو، ۱۳۷۲ ش.
- ۲۰- طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، ج ۳، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۳۷۰ ش.
- ۲۱- عمید، حسن، (۱۳۶۳)، فرهنگ عمید، چاپ پنجم، تهران، انتشارات سپهر.
- ۲۲- فرح، رامین، (۱۳۹۴)، آخرین انقلاب، انقلابی آخر: رویکردی تطبیقی بر اندیشه مهدویت، مؤسسه آینده روشن، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صل الله علیه و آل وسلم.
- ۲۳- کاشفی، محمد رضا، (۱۳۹۶)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، چاپ هفتم، قم: انتشارات مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صل الله علیه و آل وسلم.
- ۲۴- کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۳۶۵ ش)، الکافی، تهران: دارالکتب الإسلامیه.
- ۲۵- محمدحسین، زرنندی، اخلاق اسلامی در زندگی معاصر، ج ۲، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۸ ش.
- ۲۶- مجلسی، محمدباقر، (۱۳۶۲). بحارالانوار، بیروت: دار إحياء التراث العربی.
- ۲۷- مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، تهران: صدرا، ۱۳۸۷.
- ۲۸- معین، محمد، (۱۳۸۷)، فرهنگ فارسی معین، چاپ اول، تهران: انتشارات فرهنگ‌نما.
- ۲۹- ملکیان اصفهانی، (رسول)، (۱۴۰۰)، علم مفاهیم‌شناسی در قرآن سری جدید، نشر دیجیتالی: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان.
- ۳۰- نصر، سید حسین، (۱۳۹۴)، اسلام و تنگناهای انسان متجدد، ترجمه ان‌شاءالله رحمتی، تهران: حکمت.
- ۳۱- نیک اقبال، مصطفی، (۱۴۰۰)، تفسیر معنوی قرآن کریم، ج ۱۰، لواسان: نسیم جانان.
- ۳۲- یعقوبی، محمد، (۱۳۹۹)، حقوق زن در اندیشه‌های مرجعیت، مؤسسه تحقیقاتی انتشاراتی

سایت‌ها و سایر مقالات

- ۳۴- بی‌نا، ۱۴۰۳، چهارمین همایش بین‌المللی حوراء انسیه سلام الله علیها، رهیافت‌های نوین در تحقق الگوی مطلوب زن، <https://ha4.osar.is.ir>
- ۳۵- تلاشان، حسن، (۱۳۹۹)، الزامات سیاسی تحقق تمدن نوین اسلامی، نشریه علمی تمدن اسلامی و دین پژوهی، شماره ۶.
- ۳۶- حسین‌زاده، محمدرضا، (بی‌تا)، راهکارهای سازمان‌ها برای مقاومت در برابر تغییرات با تحول دیجیتال، سازمان جهاد دانشگاهی صنعت شریف، بی‌تا.
- ۳۷- حیدری، حلیمه، (۱۴۰۳)، ویژگی‌های خاص بانوی تمدن‌ساز در برهه‌های مختلف تاریخی، <https://mahdaviat.ir>
- ۳۸- شجایی، (۱۴۰۲)، قرآن پدیا، قدرت نرم، <https://quranpedia>
- ۳۹- شریفی، معصومه، (۱۴۰۲)، نقش‌آفرینی زنان در الگوسازی و معرفی سبک زندگی اسلامی/ زن در الگوی سوم نقش‌آفرین، جریان‌ساز و تمدن‌ساز است، <https://www.pana.ir>
- ۴۰- صانع‌پور، مریم، (۱۳۹۰)، هویت در عصر رسانه‌های دیجیتال، مطالعات میان رشته‌ای در رسانه و فرهنگ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال اول، شماره دوم.
- ۴۱- طالبی، مجتبی، (۱۴۰۲)، «الگوی سوم زن» تمدن‌ساز است، ایبنا، <https://www.ibna.ir>
- ۴۲- مجتهدزاده، مریم، (۱۳۹۵)، خبرگزاری دفاع مقدس، در فرآیند تحقق تمدن نوین اسلامی نقش تعیین‌کننده‌ای دارند، کد خبر: ۷۶۴۵۵، <https://defapress.ir>
- ۴۳- مقیمی، محمد، (۱۴۰۲)، بیش از ۵۰ درصد اعضای جدید هیات علمی دانشگاه تهران زن هستند.
- ۴۴- مهرابی، اکرم، (بی‌تا)، پروتال جامع علوم و معارف قرآن، شاخصه‌های مقاومت آسیه سلام الله علیها الگوی زنان مقاوم از دیدگاه قرآن، مجموعه مقالات همایش ملی مقاومت اسلامی از نگاه قرآن کریم، <https://quran.isca.ac.ir>
- ۴۵- مهرابی، اکرم، عالی‌نژاد، فاطمه، (بی‌تا)، نقش بانوان در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی با تاکید بر سیره حضرت زهرا سلام الله علیها، مدیریت حوزه علمیه استان هرمزگان.
- ۴۶- میردامادی، (۱۳۹۶)، خبرگزاری رسا، چرا به حضرت زهرا سلام الله علیها، انسیه الحورا می‌گویند، <https://resanews.ir>
- ۴۷- نصیری، معصومه، (۱۳۹۹)، خبرگزاری رسمی حوزه، یادداشت رسیده/ نقش زن مسلمان در تربیت دینی با محوریت رسانه تمدن‌ساز، <https://www.hawzahnews.com>
- ۴۸- یاسر، زینب، (۱۳۹۷)، بین الگوی مفهومی نقش‌آفرینی زنان در تحقق تمدن نوین اسلامی،

فصلنامه مطالعات بنیادین تمدن اسلامی، دوره ۱، شماره ۲، <https://nic.shahed.ac.ir>
۴۹- سلیقه‌دار، رقیه، (۱۳۹۹)، بازی‌کاری، رشد فناوری آموزشی، دوره‌ی ۳۶، شماره ۲.